

ELŐFIZETESI ÁR:

Egész évre. . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELENIK HETENKENT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
földszint 7. sz. lde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vál-
lalat irodája. lde küldendők
az előfizetési díjak és hírde-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ✕ Felelős szerkesztő: KONCZ AKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Nagyvárad és a virilizmus.

Nagyvárad terjedelmes feliratot küldött pártolás végett a virilizmus eltörlése érdekében. A nagy gonddal és tudással szerkesztett feliratot annak idején a városi tanács a közgyűlés elé terjeszti. A felirat így hangzik:

Mélyen tisztelt képviselőház!

Közéletünknek a folytonos és belterjes fejlődése folytán egyre szaporodnak igényei.

Ezek az igények az állami élet fejlődése során annyira fokozódnak, oly általánossá válnak, a közviszonyokra oly erős befolyást gyakorolnak, hogy az államkormányzati politikának is számolni kell velők. Közéletünk fejlettsége egy oly igényvel hozakodott elő, egy oly eszmét teremtett, érlelt meg és tett általánossá, amely a szubjektív meggyőződés körein túl terjeszkedve, a politikai pártke-
retnek határait is túllépve, ma már állami életünkben kielégítésre vár s a meglevő keretek megbontásával érvényesülni óhajt.

Ez: a politikai jogok kiterjesztésének, a népképviselői rendszer szélesebb alapokra fektetésének a választási reformnak igénye.

A kormány, mivel az állami élet új alakulásánál a vezérelvek megállapítása, — a legelső szükség programjának összeállításánál ezt az igényt figyelmen kívül nem hagyta, abba a választói jog kiterjesztését felvette s így ezzel a kormányzati programmal nemcsak a szoros értelemben vett alkotmányunkat, de az alkotmányunk szellemében létesített, azzal összenőtt intézményeink lényegét is érintő reform terére lépett.

Ennek a reformtervnek tehát nemcsak az államkormányzatra való hozásával kell foglalkoznunk, de számolnunk kell azon transformáló erejével is, melyet egyidejűleg egyéb közjogi intézményeinkre fog gyakorolni, már csak azért is, mert hiszen a szociális demokrata és liberális felfogás a közéletben már is felszínre hozta azt.

Nézetünk szerint ezen kormányzati programnak előkészítésénél és tárgyalásánál nem térhetünk ki egész közigazgatási szervezetünk elvi megvitatása alól sem és pedig nemcsak azért, mert hiszen Kossuth Lajos szerint „az önkormányzati intézmények leghatályosabb ápolói a közszellemnek, azok képeznek kapcsot az állam és egyén között, azok nevelik az embert önérzetes polgárrá, azok nevelik be a nemzeteket a gyakorlatias hazafiságba, általuk lesz közelebb hozva az alkotmányos szabadság a polgárok házi tüzhelyeihez: csak az önkormányzati intézmények képesek a közszellem nemzeteltető fuvallataival telíteni a levegőt“, hanem mert az állami közigazgatás közvetítése jelentékeny részben a törvény és helyhatóságok hatáskörébe utaltatott, úgy, hogy a törvényhatósági és állami közigazgatás működésüknek egész vonalán sűrű

érintkezésben vannak egymással a parlamentáris kormányzás törvényben kimondott felelősségének súlyát nemcsak az állami, de a törvényhatósági közigazgatás egyre szaporodó igényei is tetemesen növelik s így éppen a kormányzás súlyos felelősségének érzete és tudata elengedhetetlenül szükségessé teszik, hogy a törvényhatósági szervezetek az állami szervezethez idomuljanak, vagy legalább is annak szellemében fejlődjenek.

A vármegyei és városi törvényhatóságok szervezetét legutóbb az 1876. XLII. t.-c. állapította meg.

A törvényhatósági életünket később szabályozó 1886. évi XXI. t.-c. ugyanis a törvényhatóság összeállítására vonatkozó rendelkezést, az 1876. évi XLII. t.-c.-ikkből változtatás nélkül vette át és ezen régebbi törvénytől csak annyiban különbözik, amennyiben a közigazgatásunk fejlődésének folytonossága a közviszonyokban időnkint lényeges változásokat idézván elő, a municipális törvényt több irányban pótolta s ezzel kapcsolatosan a törvény némely rendelkezését hatályon kívül helyezte.

Az 1870. évi XLII. t.-cikk 18. és 19. §-ai, illetve az 1886. évi XXI. t.-c. 21. és 22. §§-ainak rendelkezése szerint a törvényhatóság egyetemét a bizottság képviseli, a bizottság pedig áll felerészben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes állami adót fizető állampolgárokból, hason felerészben pedig a választó közönség választottjaiból.

Önként előtérbe nyomul azon kérdés, hogy azon kormányzati politika szellemével, mely a politikai jog megadásánál a legliberálisabb módon óhajt eljárni s így a népképviselői alkotmánya a lehető legszélesebb alapon kívánja felépíteni, meggyeztethető-e egy oly intézmény, amelynek a közéleti funkcióit a vagyon biztosítja, a helyi kormányzatban való részvételhez a kvalifikációt is a vagyon adja meg.

Mindenekelőtt megemlítjük, hogy a vagyon előjogait a szociálista törekvések természetesen megszüntetni akarják, a demokrata felfogás nem türi meg, de még a liberális gondolkodás sincs a jelen alakjában megelégedve vele és pedig azon indokból, mert ez plutokratikus színezetűvé teszi a törvényhatósági önkormányzatot s e szerint kevés nagy vagyonu család martalékává lehet a helyi hatalom.

Első tekintetre bármennyire indokoltnak is tünik fel a virilizmussal szemben elfoglalt emez álláspont, hanem mert mi nem elvontan helyes államrendet megállapítani, sem elméletileg tökéletes politikai intézményeket létrehozni, hanem Magyarország számára s a magyar haza összes lakóinak részére vagyunk hivatva az adott alapokon, a közjó emelésére, állami életünk biztosítására s a tetteleg létező érdekek ápolására és fejlesztésére honi intézményeinket törvényesen rendezni, vagy legalkalmasabb és legcélszerűbb új intézményeket alkotni, ennél fogva minden reform előtt ki kell terjeszteni figyelmünket arra, vajjon a

tervezett új intézmény meghonosítására alkalmas és fogékony-e hazai talajunk, vajjon régi helyhatósági intézményünk törzse nem-e fog elpusztulni, ha azon új hajtásokat fogunk engedni.

Annak a megállapításához pedig, hogy törvényhatósági szervezetünknek a virilizmus eltörlésével való megváltoztatása megüti-e azt a magyar mérfokot, melyet speciális honi intézményeink megváltoztatása előtt okvetlenül alkalmaznunk kell, — a következő három körülmény figyelembevételével mellett jutunk és pedig:

1. tekintettel kell lennünk hazai alkotmányunk s ennek keretében közigazgatási jogfejlődésünkre;
2. figyelembe kell vennünk a törvényhatósági jogkört és
3. számolnunk kell azon következményekkel, melyeket honi alkotmányunk a törvényhatósági szervezettel szemben a szoros összefüggés folytán joggal felállít.

*

A legrégebbi időkben demokratikus alapokon volt szervezve a vármegye, melynek hatósága területén mindenkire egyaránt kiterjedett. A XV. században a közgyűléseken, főleg a szolgabírák választásában a nem nemesek is részt vettek. „Nobilis et ignobiles ac elterius cujuscunque status et conditionis homines“ (1. Korbulyi M. Közjog.) A XV. század végével azonban már a törvényhatósági közéletből kiszorították a nem nemes lakosság s majdnem négy századon keresztül a törvényhatóság csak a nemesek gyűlése volt. Törvényes intézkedések állítottak gátat a nem nemes közszereplésének s a közügyek intézésének gondját principaliter a nemesekre hárították, szólván az 1723. évi LVI. t.-cikk a következőképen. „Supremi comites politisorum et publicorum negotiorum curam sibi principaliter comissam habeant.“ A XV. században megállapított törvényhatósági szervezet századokon keresztül nem is bolygatják s csak az 1790. évi törvényhozás kezd a közigazgatás fejlesztésével foglalkozni, mert a törvényhatósági institúció az egymásután következő századok viszonyaival egyetemleg a fejledező kor kívánalmaihoz képest sok változáson ment keresztül s így a törvényhozás úgy érezte, hogy annak tovább fejlesztése s rendezése szükséges.

Az 1790. évi törvényhozás ki is küldött egy bizottságot, feladatául tűzvé ki ezen kérdés tanulmányozását és megoldását.

Ezen bizottság működésének eredményét azonban az idők viszonyai megghusították s így a rendezés előkészítése 1825—27 ben a törvényhozás újabb gondoskodásának tárgyává lett.

Az ébredező nemzeti szellem azonban elsősorban és főképen az államszervezet reorganizációját követelte, a reformeszmékkel telített közéleti levegőben az országgyűlés a helyhatósági és megyei szervezetek lényegében való bolygatását nem tartotta opportunusnak s ez az oka annak, hogy az akkori törvényhozás irányzatát jellemzően a megyék hatáskörének körülírását és meghatározását ez az országgyűlés is mellőzte.

Az 1840—1843/4-iki országgyűlésen hozott újabb törvényhozási intézkedések, névszerint a birtok- és hivatalképességnek a nem nemesekre való kiterjesztése stb. már égetően szükségessé tették a megyei institúció újra szervezését, azonban az akkori hazai viszonyokban keresendő indokok folytán a várakozó igények ekkor sem nyernek kielégítést.

Az országgyűlés regulatív működésének ily irányú meddősége már arra késztet egynéhány vármegyét, hogy a partikuláris jogalkotás terére lépve, az ugynevezett tisz-

tesbeknek szavazati jogot adjanak s így igyekezzenek a törvény és megyei rendszer hiányain segíteni.

Ami azonban az eddigi törvényes intézkedések folytán csak sürgős volt, azt az 1848-iki törvényhozás már halaszthatatlanná tette. Az 1848-iki törvényhozás ugyanis rendi alkotmányunkat képviselativé alakítván át és parlamentáris felelős kormányt hazai institúciónak sorába felvevén, a megyei intézmények azelőtti alapján való fennállása lehetlenné vált.

Igyekezett is az 1848-iki törvényhozás ideiglenesen a megyék szervezetét legáltalánosabb vonalakban az új alkotmányos alakulással összhangzásba hozni, de ez ügyben tett törvényes intézkedései határozottan csak az ideiglenesség jellegét viselvén magukon, a végleges rendezés a következő törvényhozásnak lett fentartva. A közbejött események azonban megghusítják a feladatnak teljesítését és így azon ideiglenes intézkedések, melyek által az 1848-iki törvényhozás csak a legkiáltóbb hiányokon igyekezett segíteni, egész az 1870. évig fennmaradtak.

Miután a csak egy rövid átmeneti időre alkotott törvényhozási intézkedések az alkotmányos és ezzel együtt a megyei és városi törvényhatósági élet újrakelésével elégteleneknek bizonyultak, az 1869-iki évi törvényhozás nem tért ki többé törvényhatóságok rendezése elől.

Működésében az az irányelve vezette, hogy egyfelől ne hagyassék számításon kívül nemzetünknek ezen törvényhatósági intézmény iránt tanusított ragaszkodása, másfelől pedig vétessenek figyelembe mindazok, amiket a fejledező kor követelményei és az 1848-ban történt alkotmányos alakulással beállott új helyzet megkívánnak.

Arra törekedett, hogy az 1848 előtt létezett és az 1870. évig lényeges változtatásokkal fentartott megyei institúciót a kor igényeihez átadomítsa, — fentartva belőle azt, ami fentartható, megváltoztatva azt, ami a változott viszonyoknál fogva, többé nem életre való. Az ország egységes fejlődése és a jó adminisztráció szempontjából tehát egy oly intézményről gondoskodott, amely a nemességet, mint a megyei közönség egyedüli alkatrészét képező testületét, a megváltozott társadalmi-, birtok- és hitelviszonyoknak megfelelőleg pótolja.

Ezen gondoskodás hozta létre a virilizmus intézményét.

Az 1869-iki országgyűlés intenciója szerint ugyanis a megye ügyeit végző testület oly elemekből állítandó össze, melyek a megyei érdekeket valósággal képviseljék s ezen testületben oly elemek részére biztosítsák a tulsúly, melyek a reábizott teendőket és különösen az adminisztráció ellenőrzésére képesek legyenek s melyek a jó és lehető, olcsó adminisztrációban első sorban lévén érdekelve, elvárhatni tőlük, hogy idejüket a közügynek szenteljék.

Ez az alapja a törvény II. fejezetének, mely a törvényhatósági bizottságok alakításáról szól.

Az 1870. évben megalkotott törvényhatósági szervezet, a mostani időkig nem kifogásoltatott, sőt mint nemzeti jogfejlődésnek szülötte a nemzeti közérzetben, közfelfogásban eddig a leghathatósabb pártfogóra, támogatóra lett.

A modern haladás s az ennek hatása alatt bekövetkezett azon állampolitikai törekvés, amely a politikai jogok kiterjesztésére irányul, azon meggyőződést kezdi megérlelni, hogy a törvényhatósági szervezetünk eddigi összeállítása nem felel meg többé a modern kor követelményeinek, különösen a kiterjesztett politikai jogokon alapuló parlamentáris kormányzat postulatumával lesz összeférhetetlen.

Az egyes politikai faktorok által inaugurált nézetek-

kel szemben azonban tartózkodólag kell viselkednünk s a tetszetős jelszavak kedvéért az objektivitás terét el nem szabad hagynunk.

Miként azt már fentebb kifejtettük, nekünk nem általános kulturállami sablonok után kell törekednünk, nem más államok intézményeivel huzott paralellákat kell követnünk, de helyhatósági intézményeink megteremtésénél a specialis magyar viszonyokat kell tekintetbe vennünk.

A mi hazai viszonyaink pedig ma még nem engedik meg a demokratikus elvek minden irányban való érvényre jutását. Általános kulturális fejlettségünk ma még, sajnos, nincs azon a fokon, hogy a helyhatósági érdekképviselőinknél a vagyont, mint az általános kultúra és civilizáció tőkéjét teljesen nélkülözhetnénk.

Törvényhatósági szervezetünknek a virilizmus eltörlésével járó radikális reformja tehát nem tartana lépést a nemzeti fejlődéssel s az erre irányuló jogszabály tehát nem az eddigi kipróbált jogintézményeinkből nőne ki, azon afféle fattyuhatás volna, amely a nemzeti létünkkel összeforrott törvényhatósági instituciónk elsorvasztásához vezetne.

A virilizmus teljes eltörlését tehát nem helyeselhetjük és annyival inkább nem, mivel ezen intézmény elve és célja, valamint a népképviselői alkotmány postulatumai között áthidalhatatlan ellentétet sem látunk fenforogni.

A választottakból és a legtöbb adófizetőkből összeállított törvényhatósági szervezetben megközelítőleg fellelhetők mindazon ismérvek, amelyek a speciális hazai viszonyaink mellett és a törvényhatóság hivatásának figyelembe vétele után helyi intézményeinek megalkotásánál népképviselői alkotmányunk folytán demokratikus felfogás mellett joggal érvényre emelendők.

A mostani törvényhatósági bizottságunk ugyanis a jelenlegi szervezetében nem egy elernyedésnek kitett organum, hanem egy szabadon mozgó, kellő rugékonysággal bíró, az időnkénti megújulás csiráját magában hordó egészséges helyhatósági testület, amely a saját belügyei önkormányzatára és az államigazgatásnak közvetett kezelésére joggal hivatott és pedig annyival is inkább, mert aránylag csekély vagyoni kvalifikáció alapján, társadalmi, vallási vagy nemzeti különbség nélkül e hon minden polgára előtt az is nyitva áll, hogy a virilisek közé léphessen, s miután az egyének egy része évről-évre változás alá jön, nem mondható a virilizmusról az sem, hogy ezáltal egy kiváltságos osztály állíttatnék fel s ezáltal az exkluzivitás jellegét hordaná magán.

De nem helyeselhető a virilizmus teljes eltörlése akkor sem, ha azon jogokat és köteleket vizsgáljuk, amelyek a törvényhatóságra ruháztattak, azaz figyelembe vesszük a törvényhatósági ügykört.

A régi magyar törvényhatóságok hatáskörébe utalt ügyeknek szabatos meghatározását törvényeinkben nem találjuk. Akadnak ugyan egyes törvények, amelyek a törvényhatóságok köteleit regula alá vonták, így például honvédelmi tekintetben, azonban a jogok és kötelek legnagyobb részben a szokásos jogon alapultak és ez által szentesítettettek.

Ezt bizonyítja az 1723. évi LVIII. törvénycikk is, amidőn azt rendeli, hogy „Omnia Comitatum negotia palam publice et debita cum moderatione petraentur“, azt azonban sem előzetesen, sem utólag meg nem határozza, hogy melyek hát azon közügyek, amelyek mérséklettel tárgyalandók.

Az 1825--7-iki VIII. törvénycikk is mellőzi a törvényhatóságok hatáskörének meghatározását s elégnek talál az indokolásban csak annyit kifejezni, hogy a „megyéknek törvényes hatósága a megyegyűlési tárgyalások nyilvánosságán a megyei rendeknek mindenkor akadálytalan gyülekezési szabadságán s a törvényeknek egyedül megyei közegek által történhető végrehajtásán alapulván, hivatásokhoz tartozik mindazok iránt, melyek az egész országot és különösen a megyei közérdeket illetik, de még a törvény rendes útjára nem tartozó magánjogi ügyek iránt is a gyűléseken szabadon tanácskozni és más hatóságokkal levelezni, — költségeik fedezéséről gondoskodni és saját tisztviselőiket főispáni kijelölés mellett szabadon választani“. (Szögyény-Marich László 1870. július hó 30-án mondott beszéde).

Ez az ugyszólván szokás által megszabott közigazgatási élet naponkint megújuló jelenségei által hova tovább mindinkább kitágított hatáskör utóbb annyira kibővült, hogy nemcsak a büntető jurisdikció, de nagyrészen a magánjogi ügyek is a megyei hatóságok hatáskörébe vonattak. Ennek folytán a magán- és közérdekeltség oly számos ügye került a törvényhatósági forumok elé, hogy az érdekképviselő az adminisztrációs ügyek igen jelentékeny részét tette ki, az a megyei intézménnyel összenőtt s jelen alakjában attól nem is szeparálható többé.

Az 1867. évtől keletkezett törvények kezdték csak egyfelől a törvényhatóságok hatáskörét megnyirbálni, másfelől a közigazgatási hatóságok hatáskörét törvényileg szabályozni. Így a megyei hatóságok a törvénykezés alól felmentettek, a törvényhatóságok területe szabályoztatott (1876. XXXIII., 1877. I.), a gyámsági és gondnoksági ügyek rendeztetek (1877. XX.), a megyei mérnöki állások megszüntetettek (1877. XXIV), a megyék háztartása szabályoztatott (1883. évi XV. t.-cikk) stb.

Az 1886. évi XXI. törvénycikkkel legutóbb szabályozott, törvényhatósági önkormányzat kifejezését találja a végrehajtó közegeknek, vagyis a törvényhatósági hivataloknak a betöltésében, továbbá azon érdekképviselőben, mely egyenlő részben helyi választásokban is nyilvánul és végre az annak alapjára fektetett közigazgatási jurisdikció gyakorlatában.

Az automikus közigazgatás ezen mindhárom irányu megnyilvánulása, de különösen az érdekképviselő és a közigazgatási jurisdikció a jelen viszonyok és jogszabályaink mellett a virilizmus fentartását szükséglik.

A törvényhatósági önkormányzatban megnyilvánuló érdekképviselő nem hagyható figyelmen kívül, sem a rendelkező és foganatosító közigazgatásban, sem az aktív vagy konzultatív közigazgatásban sem, a felek ügyeit és közérdekű ügyeket érintő, sem a regulatív, sem a jogügyleti közigazgatásban, de különösen nem a közigazgatási jogalkotás terén sem.

Ezen mindenféle irányban megnyilvánuló közigazgatás amely hol mint végrehajtási intézkedés, hol mint törvényeken alapuló rendelkezés, hol mint az egyesek jog- és érdekkörét érintő ténykedés, pl. iparüzlet engedélyezése, adók egyéni kivetése stb., hol mint közérdekű ügyek intézése, pl. szegényügy kezelése, közegészségi, építkezési, közlekedési, ipar- és gyárügyi, iskolaügyi adminisztráció stb., hol mint a vagyonjog-képesség érvényesítése jelentkezik, a vagyonképviselőt véleményünk szerint teljesen nem nélkülözheti, de az egyéni jogbiztonság és joguralom szempontjából nem nélkülözheti a közigazgatási jurisdikciónál sem, miután törvényhatósági önkormányzatunk keretében a közigazga-

tási jurisdikciót kontradiktórius törvénykezési eljárás biztosítja nem is övedzi.

Miután tehát a jelenlegi szervezet és hatáskör mellett a vagyonnak és ezzel rendszeresen járó nagyobb szellemi képzettségnek és a vele mindig összekötött nagyobb közteherviselésnek éppen úgy, mint a közbizalom korlátlan szabad nyilvánulásának az önkormányzatban való egyenlő jogosultsága elismerendő, miután igazságos és méltányos, hogy azok a vagyonosok, akiknek a közügyek rendes és törvényszerű kezelése leginkább áll érdekekben, a közügyek intézésébe való befolyásoknak jogosultságát más tényezők hozzájárulása nélkül találják fel, ennél fogva a törvényhatóságok mostani jogai és kötelmeire figyelemmel az érdekképviselőből a vagyónképviselőt teljesen kizárhatónak nem tartom, annyival is inkább nem, mert ha az oly elemek is érdekek, amelyek a közigazgatási joghatóság ténykedései által a legsűrűbben és legnagyobb mértékben érintetnek és így hivatvák arra, hogy ezen intézményben felvétessenek, úgy, mint az értelmiség, a vagyon, az ipar ignoráltatnának s ezek befolyása a felelősség nélküli s érdekeiben alig érintett tömeg által paralizáltatnék, úgy a legfontosabb érdekek sérelmével a törvényhatósági institúciók rendeltetésével jönnének ellentétbe.

De nem helyesíthető a virilizmus eltörlése azon követelményeknél fogva sem, amelyet hazai alkotmányunk a törvényhatósági szervezettel szemben joggal felállít.

Nemzeti törekvésünkkel s az ezt védő hazai alkotmányunk szellemével csak oly helyhatósági institúciók egyeztetethetők össze, amelyek a magyar állameszme kitejezésére, a magyar nemzeti supremacia érvényre juttatására alkalmasak.

Már pedig a felerészben virilisekből összeállított törvényhatósági szervezet erre nemcsak hogy alkalmas, de sőt lehet mondani, hogy a virilizmus eltörlésével törvényhatóságaink, különösen a nemzetiségi vidékeken, a magyar nemzeti érdekeket nem szolgálhatnák azzal az energiával, amely tőlük joggal várható.

Nemzetiségi vidékeken ugyanis a vagyon jelentékeny része a magyar elem kezében lévén, ez nekik a helyi önkormányzatban befolyást, jogot biztosít. A virilizmus eltörlésével azonban a helyi képviselőből kizorítottatnának s így ezáltal lerombolnók azt a védbástyát, amelyet elődeink a magyar nemzeti eszme védelmére oly gondosan felállítottak.

De a virilizmus teljes eltörlésével veszélyeztetnék államigazgatásunkban a józan értelemben vett fentartás és állandóság elvét is, amelyet pedig semmi állami rend nem nélkülözhet anélkül, hogy a megcsontosultság és vissza lépéshez közel állana. Erre nézve legyen szabad a XIV. század egyik legünnepeltebb államférfiának, Peel Róbertnek tekintélyére hivatkoznunk, aki az angol parlamenti reform kérdésében egykor a következőleg nyilatkozott: „a hazai intézmények változtatása körüli folytonos kísérletek megfosztják a kormányt legerősebb támaszától s kiszáritják a törvényes hatalom legtisztább forrását, lerontva a fentálló rend iránti tiszteletet és ragaszkodást“. De nem tartjuk eltörlhetőnek a virilizmust a törvényhatósági bizottságok függetlenségének megóvása szempontjából sem.

A legutóbbi szomorú idők tapasztalatai rávezettek bennünket, hogy alkotmányunk védelmében mily fontos szerepe van a törvényhatóságoknak és mily nagy szükség van a törvényhatósági bizottságnak a kormánytól való függetlenségére.

Minthogy pedig a virilis intézmény által a bizottságok minden irányban függetlenebb testületekké válnak és pedig

függetlenebbé lesznek azért, mert az, akinek anyagi gondja nincsen, egyénileg is függetlenebbnek tekinthető, sem kormány, sem párt reá befolyást nehezen gyakorolhat, ennél fogva a virilis intézményt, mint az alkotmány védelem egyik garanciáját kell tekintenünk s ebből a szempontból bizonyos fokig továbbra is fentartanunk kell.

A törvényhatóság gyűléstermei kell, hogy helyek legyenek, ahol a megsértett törvény és alkotmány melletti felszólalás nyomatékkal birjon, hol bárki, akinek szabadsága, vagy joga sértetett, oltalmat találhasson, hol mindenkinek kebelében azon meggyőződés verjen gyökeret, mely szerint a haza iránti köteleességeknek teljesítése mindenkire, főleg azokra nézve, kiket a sors szellemi és vagyoni képességgel megáldott, becsületbelileg kötelező (Wenkheim Béla báró képviselőházi beszéde 1870. évi július hó 30-án.)

Ha még hozzá vesszük mindezekhez, hogy a virilis intézmény által egyik igen fontos liberális kormányzati elv, a minoritásnak a jogalkotás, az érdekképviselő terén való biztosítása is érvényesül, akkor alig hisszük, hogy hazánk jelenlegi kulturfejlettsége specialis viszonyai mellett, figyelemmel a törvényhatósági hatáskörre és tekintetbe véve a közigazgatási eljárást, bárki is a virilizmus teljes eltörlése mellett foglalhatna állást.

Minthogy azonban a haladó kor követelményeivel szemben negatív álláspontra egyetlen egy fejlődésre hivatott nemzet sem helyezkedhetik, minthogy érezzük általánosságban, hogy sem az autonomia, sem a közigazgatási rend kívánalmait a mai törvényhatóság kellőképp ki nem elégítheti, ennél fogva az általános választói jog behozatalával járó aktualitás folytán gondoskodnunk kell oly megoldásról, amely egyrészt az állami magasabb szempontokat is megóvjá, az alkotmányos életnek minden zökkenés nélküli folytonosságát, nemzeti jellegét is a jövőre nézve biztosítja, de másrészt a haladó kor követelményeit is, a nép közigazgatási közreműködésének gyarapításával kielégítse.

Ilyen megoldásnak találjuk mi azt, ha az 1866 évi XXI. t.-cikk 21. és 22 §-ait oly értelmű törvényes intézkedéssel helyettesítjük, amely szerint a választó képesek a törvényhatósági bizottsági tagok egyik felét a törvényhatóságokként maximalis számban meghatározott legtöbb egyenes adót fizetők sorából, a másik felét pedig, mint eddig is, az összes választók sorából választanak. Ebben látjuk mi azon középutat, amelyen haladva a demokratikus elvek érvényre jutásának is bizonyos fokig tért nyitnánk, de másfelől a jogfolytonosság elvét sem sértenénk, alkotmányos életünkben sem idéznénk elő zökkenést.

Tisztelettel kérjük tehát a mélyen tisztelt Képviselőházat, hogy a virilizmus törvényhozási módosításánál az általunk kifejtett megoldást érvényesíteni méltóztassék.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1907. évi március hó 14-én tartott közgyűléséből.

Lukács Ödön,
előadó-tanácsos.

Rimler Károly,
polgármester.

Thaly Kálmán dr. jubileuma.

Oláh Károly, a jubileumot előkészítő bizottság elnöke a Thaly Kálmán dr. fogadtatására a következő programot állította össze:

Thaly Kálmán dr. képviselőnk e hó 25-én szombaton este, a 6 óra 48 perckor jövő gyorsvonattal érkezik Debrecenbe. A vasuti állomás perronján egy külön emelvényen Kovács József polgármester üdvözli Thalyt, aki valószínűleg válaszolni fog néhány szóval

A vasutállomástól a város ötös fogatán vonul be Thaly a Bekényi Péter péterfiai házához, hova évek óta szállani szokott. Az ötös fogat előtt s mögött a diszbandérium halad.

Másnap, vasárnap délelőtt fél 11 órakor a város törvényhatósági bizottsága diszközgyűlést tart, a főispán elnöklete mellett. A diszközgyűlés összehívásának okát Weszprémy főispán fogja hosszabb beszédben ismertetni. A 40,000 koronás ösztöndíjról szóló alapítólevél szövegét Vecsey Imre főjegyző fogja felolvasni. Thaly Kálmán dr. Nagy Zsigmond főgimnáziumi tanár üdvözli a terembe való belépésekor. Thaly e beszédre, melyet a hozott határozat felolvasása követ, minden valószínűség szerint felelni fog. A határozat kihirdetése, illetőleg Thaly válasza után a közgyűlés jegyzőkönyvét nyomban hitelesítik.

Vasárnap délben fél 2 órakor bankett a Bika disztermében. A lakoma valószínűleg 500 teritékü lesz. Hivatalos felköszöntőket Kovács József polgármester, Márton Imre pártelnök és Sinka Sándor, az I. kerületbeli választók megbizottja mondanak.

Délután négy órakor Thaly kíséretével együtt kimegy a Nagyerdőre, megtekinteni a jótékony nőegylet népünnepélyét. Itt Fráter Erzsébet nőegyleti alelnök üdvözli a jubilán képviselőt, a nőegylet nevében.

Este 9 órakor a helybeli dalegyletek szerenádot adnak Thaly péterfiai lakása előtt.

Hétfőn, 27 én délelőtt 10 és fél órakor a főiskolai Magyar Irodalmi Önképző Társulat diszközgyűlést tart, melyen Thaly a Társulat diszelnökségéről szóló diszes oklevelet adják át. Thaly itt is beszélni fog.

Ugyanaznap délután a debreceni függetlenségi és 48-as párt, különösbbe pedig az I. választókerület polgársága fogja ünnepelni Thalyt a pártkör helyiségeiben. A hivatalos üdvözlés tisztét itt Márton Imre pártelnök tölti be.

E hó 28 án, kedden s a következő napokon résztvesz Thaly a tiszántuli egyházkerület tavaszi közgyűlésének fontos tanácskozásaiban. A közgyűlés befejezése után sem távozik azonban Debrecenből, hanem itt marad június 2-ikáig s innen utazik ki a hajduböszörményi Bocskay-szobor leleplezési ünnepélyre, melyen ugyis, mint egyik közéleti kitűnőségünk, ugyis, mint az egyházkerület egyik tanácsbírája vesz részt.

A jubileumot előkészítő bizottság állandó permanenciában van s teljes buzgósággal dolgozik azon, hogy az ünnepség mennél fényesebb is legyen.

Mint legújabb intézkedést, az említjük meg a sok közül, hogy a vasárnapi diszközgyűlés alkalmából harmincöt helyet tartanak fenn a karzaton Debrecen hölgyei részére. E jegyek a hivatalos órák alatt dr. Varga Elemér polgármesteri titkárnál kaphatók.

Kéri a rendezőség a háztulajdonosokat, hogy házaikat és ablakaikat szőnyegekkel és virágokkal diszítsék.

Vidéki városaink csatornázása és vízzel való ellátása.

II.

Hogy a legfontosabb közegészségügyi berendezések terén mennyire elmaradtunk a kulturállamoktól, annak illusztrálására főlemlitem, hogy amíg például Bajorországban hétezer lélekre jut egy vízvezeték, addig nálunk ötszáz ezer lélekre esik egy-egy vízvezeték. De hogy a keleti államokban is milyen mérvű törekvések észlelhetők ezen a téren, arról felvilágosít bennünket Romániának a kilencven-

ezer lakosu Jassy városa, mely most építi tiz millió frankba kerülő vízvezetékét a város által kibocsátandó kötvényeknek állami garanciája mellett.

A közegészségügy terén való elmaradottságunkat azzal szokták magyarázni, hogy vidéki városaink nagyon szegények. Jövedelmet hajtó vagyonuk nincsen, ellenben adósággal és magas póttadóval tul vannak terhelve tehát csatornázásra és vízvezetékre mindaddig nem telik, amig valamely véletlen szerencse anyagi viszonyainkat meg nem javítja.

1901-ben tanulmányt irtam a közegészségügy javításáról, melyben bebizonyítottam, hogy a csatornázás és vízvezeték létesítése alig ró új terhet a vidéki városok közönségére és azt a következtetést vontam le, hogy miután ezen közművek létesítésénél elviselhetlen terhekről még csak beszélni sem lehet, a halálozás szomorú statisztikájának a javítása pedig égetően sürgős: törvényhozás útján kellene kényszeríteni a tizezer lelket meghaladó városokat és községeket, hogy csatornázást és vízvezetékét létesítsenek. Ezen tanulmányomra, melyet a magas kormány összes érdekelt tagjainak megküldtem, 1904-ben Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter azt válaszolta, hogy gróf Tisza István miniszterelnök és belügyminiszter arról értesítette, hogy a vidéki városok csatornázásával és vízvezetékével csak akkor foglalkozik behatóbban, ha a vidéki városok anyagi viszonyait törvényhozás útján megjavította.

Nem tudom ugyan, hogy miként vélte a belügyminiszter az anyagi viszonyok javítását elérhetni, de kijelentéséből kétségtelenül megállapítható, hogy ő is abba a kardinális tévedésbe esett, mintha a csatornázások és vízvezetékek létesítését egyedül a pénzügyi nehézségek akadályoznák.

Hogy mennyire elhibázott és téves ezen felfogás, az a következőkből derül ki. Ha valamely város vagy község csatornázást és vízvezetékét óhajt létesíteni, ugy természetes, hogy a létesítéssel egyidejűleg gondoskodnia kell az évenként szükségessé váló üzemi és fentartási költségek fedezéséről, nemkülönben a beruházási tőke törlesztéséről is. Az eként előálló évi bruttó bevételt a város mint politikai és erkölcsi testület, csak ugy biztosíthatja magának, hogy ugy a csatorna, valamint a vízvezeték használatát belügyminiszterileg jóváhagyott szabályrendelettel közzételezővé teszi és a közönség részéről fizetendő vízdíjakat közigazgatási uton közadók módjára hajtja be. Az ilyen szabályrendeletre alapított létesítményekhez szükséges beruházási tőkét a teljesen vagyontalan és nagy póttadóval küzdő város is igen könnyen és — a mi viszonyainkhoz képest — elég olcsón szerezheti meg.

A községi záloglevelek kibocsátására törvény szerint felhatalmazott bankjaink ugyanis a szabályrendelettel biztosított jövedelmi üzemekhez készséggel nyújtanak ötven év alatt visszafizetendő kölcsönt még akkor is, ha a város jelzálogos biztosítást nem is nyújthat, mert hiszen az évi törlesztési hányadok a szabályrendelet által minden körülmények között feltétlenül biztosítva vannak. Ennél többet pedig a zálogtörvény sem kíván. Ezen kívül pedig a hitelt nyújtó bankok igen jól tudják, hogy a fizetésre kötelezett közönség a vízdíjakat — amelyért élvezhető ellenértéket kap — sokkal könnyebben és szívesebben fizeti, mint a legkisebb póttadót is.

Miután pedig községi zálogleveleink a külföldi pénzügyi piacokon eléggé keresettek és azok elhelyezése állami életünk normális viszonyai között nem okoz nehézséget, bankjaink mindenkör szívesen vállalkoznak a finanszírozásra, mert a nyújtott kölcsönt nem kell ötven évre lekötöniök

hanem a záloglevél kibocsátásával ők is limitálhatják a kölcsönt. Hogy ezen eljárás a gyakorlatban is bevált, annak kétségtelen bizonyítéka, hogy mindazon városok, melyek eddig szabályrendeleti alapon létesítettek csatornázást és vízvezeték, majdnem kivétel nélkül ezen az uton szerezték meg a beruházási tőkét.

Azon esetekben tehát, amikor a város vagy község közkötelező fizetést tartalmazó szabályrendelet alapján létesíti a szóban forgó közműveket: finansziális nehézségek egyáltalán nem léteznek és semmiféle szükség sem forog fenn az iránt, hogy a város akár az állam részéről, akár pedig más oldalról anyagilag támogattassék. Legfőleg csak arról lehet szó, hogy — mivel a záloglevelek árfolyama a pénzpiac hangulatának megfelelően fluktuál, a záloglevelek értékesítésénél a konjunkturákhoz képest a város egy-két százalékkal többet veszít, mely körülmény azonban a létesítésre döntő befolyással nem bír.

Csak hogy éppen a közkötelező fizetést tartalmazó szabályrendelet megalkotása akasztja meg e közművek létesítését.

A szabályrendelet megalkotása ugyanis a városok autonóm jogkörébe tartozván: a képviselőtestületi közgyűlés többségének hozzájárulása nélkül meg nem alkotható. Ennek a majoritásnak a megszerzése azonban rendkívül nehéz dolog, mert — amint azt Széll Kálmán belügyminiszter korábban igen találóan megjegyezte — nélkülözi az érzéket és az értelmiséget ezen közhasznú intézmények megítéléséhez. Valósággal megdöbbenő ez a nembánomság, konzervativizmus és az a fatalizmus, amivel e fontos kérdéseket kezelik. Jelen voltam oly város közgyűlésén, mely városban tifusz dühöngött és az összes kutak hatósági zár alatt voltak, fertőzött vizek miatt és a város ivóvíz-szükségletét tizenkét kilométer távolságban levő községből hordták lajtokon és mégis, mikor a város polgármestere a vízvezeték ügyét előterjesztette, hasztalan hivatkozott arra, hogy a rossz víz miatt a város lakossága husz év óta apad és hogy mennyi lelket lehetne évenként a biztos haláltól megmenteni, ha elkészülne a vízvezeték. Az utána következő szónok már azt vitatta, hogy minden úgy van jól, ahogy éppen most van, mert mi lenne akkor, ha nem halnának meg annyian, amikor a meglevő kevés föld már a mostani létszámot is alig bírja eltartani. A nagy többség helyeselte ezt a felfogást és a vízvezeték megbukott.

Ilyen viszonyok között pedig az államnak a beavatkozása, habár kényszer alkalmazásával is, nemcsak indokolt, de magasabb állami szempontokból szükséges is. Törvényhozás útján kellene tehát kényszeríteni a 10,000 léleknél többet számláló városokat és községeket a csatornázás és vízvezeték létesítésére. Igaz, hogy ez sértené a városok önrendelkezési jogát, de éppen úgy, mint ahogy közoktatási szempontból kényszeríthetők a városok polgári iskolák létesítésére, és amint egyes birtokosok kényszeríthetők arra, hogy árvíznek kitett birtokaik védelme érdekében kötelesek az ártérmentesítő társulatokba lépni és ennek terheit viselni: azonképpen a nem kevésbé fontos, közegészségügyi szempontokból indokolt lenne ezen intézkedés is.

Miután azonban ma inkább az az irányzat uralkodik, hogy a kisebb autonómiákat nem gyengíteni, hanem inkább erősíteni kell: nem remélem, hogy a közel jövő meghozná ezen üdvös törvényjavaslatot és így addig is a következőkben tárgyalat módon vélném a gyökeres javítást elérhetőnek.

Varga József,
magánmérnök.

Thaly Kálmán dr.

Thaly Kálmán dr. városunk I. kerületének országgy. képviselője ma este körünkbe érkezik.

Fogadjuk őt szeretettel és azzal a tisztelettel, melyet törhetlen jelleme, nagy tudása, tetteiben megnyilatkozó hazafisága megérdemel.

Thaly Kálmán a függetlenségi eszmék harcosa volt minden időben, vezetője a legutóbb lefolyt nemzeti küzdelemnek, megrajzolója a dicsőséges Rákóczi korszaknak és a nagy fejedelemtől és koráról írott munkáival nemcsak ércnél maradandóbb emléket emelt, hanem önmagát mintegy bevészte nemzete szívébe.

Mint politikus következetes, mint történetíró tárgyilagos és mint ember nemes volt Thaly Kálmán dr. mindenha.

Nem ingadozott a politika ingoványos talaján sohasem; aranytollát, mellyel hazánk legdicsőségesebb korszakát rajzolta meg, elfogultság nem vezette, mint ember pedig ifjúságától hajlott koráig az ideálok kultuszában és megvalósításában fáradozott.

Színes palettával festette meg a kuruc korszakot és éppen ezért nem csoda, ha ki olvassa remekművét, lelkének édes érzésével gondol ama dicsőséges napokra és a fejedelem nemes alakjára. És mikor művét a nemzeti és világirodalom közkincsévé tette a fáradhatatlan ősz tudós, szóban és írásban, szónoki erejének ellenállhatatlan hatalmával, írásainak átható világosságával folyton arra ösztönözte nemzetét, hogy ne hagyja a nagy fejedelmet és bujdosó társait tovább is idegenbe porladozni, hanem hozza haza hamvedrűket a mormoló tenger mellől, eltemetvén szent hamvaikat ama földbe, melynek szabadsága volt a bujdosók esthajnali imádsága, reggeli fohászokodása. Így történt, hogy a bujdosók ma már itthon vannak.

Évtizedek munkájának volt eredménye Rákóczi Ferenc visszatérése. És ezen munkájával Thaly Kálmán dr. örök helyet biztosított magának nemzete lelkében, páratlan sikerrel és a siker dicsőségével jutalmazott fáradozása azonban egy fénykévét bocsát városunkra is, melyet huszonöt év óta képvisel.

Adjon a Gondviselés erőt nagynevű képviselőnknek nemzetboldogító, tudománynevelő munkájának folytatására. Huszonöt év óta bírja Debrecen sz. kir. város polgárainak bizalmát és ez a bizalom évről-évre erősödik. Szívünkben kívánjuk, hogy a bizalom eme aranyszála erősödjék a további években és az ősz politikus és tudós lángoló hazaszeretete fároszi láng gyanánt világítson előttünk.

Áldja meg őt a magyarok Istene!

A hétről.

Áldást hozó csendes esővel köszöntött be e hét, fel-frissítve a lankadt lombokat, felüdítve a tikkadt mezőt, megáztatva a szomjas földet.

Megmosdatva így, mintha fényesebben virradt volna piros pünkösdi napja. Élénkebb, ragyogóbb színt öltött minden, még a gazdák örökös bús, kesernyés ábrázata is, mintha abban az arányban kiderült volna, amint az ég el-

borult. Általános öröm és meglepedés költözött mindannyiunk már-már csüggő hőségtől tikkadt, portól fulladt lényünkbe. Esik az eső, nincs még veszve Magyarország! Mennyire igaza van ama szellemes közgazdasági irónak, aki a gyengeség, az elmaradottság jelét látja abban, hogy egy ország sorsa egy májusi esőtől legyen függővé téve. És mégis így van, így, igaz, hogy itt mindent csak a földtől, a jó anyaföldtől remélhetünk, oda pedig eső alakjában hull az égi manna, ha ugyan hull.

A pünkösdi egyébként a körülményekhez képest elég vigan folyt le; a látottakból azt kell következtetnem, hogy nem lehet panaszuk a korcsmárosoknak sem, mert a mentőknek is kijutott a munkából.

Ez a derék munka csak folyik vigan és zajtalanul, amint illik, sőt szép csendben e héten hatalmas lépést is tettünk előre. 15 derék főiskolai ifjút, kik a mentőtanfolyamot dr. Dereckassy és dr. Trocsányi urak szakavatott tanításában elvégezték, levizsgáztatva önkéntes mentőkké avattunk.

A nyári szinkör és állandó mulató eszméi egyelőre a közélet köztemetője, a bizottság ölében nyert csöndes nyugodalmat, legyen neki könnyű a föld, hogy az első riadóra megifjodva Phönixként feltámadhasson; mert az egyszer felvetődött okos, célszerű eszmét még a bizottság sem képes örökké elaltatni.

Mi türes-tagadás, szükséges rossz ma már egy ilyen állandó mulató, hogy egyrészt mérséklőleg hasson a más lebuokban elvaduló erkölcsökre. Korlátot vessen a duhaj jó kedvében féktelenkedő tömegnek; másrészt, hogy levezetné színházunk reportoirjának salakját, legalább ott élvezhessünk komoly és értékes előadásokat.

Tejhamisítót is fogtak állítólag e héten! Csaknem hihetetlen, hiszen az országos vegyikísérleti állomáson azt vallják, hogy a debreceni piacra kerülő élelmi cikkek alig 10%-a nincsen hamisítva. Félő, nem-e ismét csizmadiát fogott rendőrségünk, annyira naivan, annyira durván szól a mese e hamisításról. Várjuk a fejleményeket, lesz-e folytatása az erélynek, melyre igazán rászorulna piac- és élelmi-szer vizsgálatunk, avagy csak valamelyes tubuzgalom szülte incidensről van szó?

A szervezeti szabályzat módosításával kapcsolatos fizetésrendezéséről a város tisztviselőinek is sok megszívlelendő szó esett a héten; de ez a junctim igen szerencsétlen ómen, mert sajnos az új szervezeti szabályzatban minden van, csak nem módosítás. Már pedig amilyen vontatottan, csiga lépéssel halad itt minden, azt a luxust nem tartom megengedhetőnek, hogy ily üres, semmit mondó módosítással bibelődjünk.

Roszbabb még a semminél is, mert a jó ég tudná mennyi évre foszthatná meg városunkat egy megfelelő, kielégítő módosításnak lehetőségétől ennek elfogadása.

Komoly átdolgozásra szorul biz ez, még pedig szakszerű átdolgozásra; mert addig hiába hozzák a közgyűlés elé, abból úgy semmi sem lesz; de a fizetésrendezést magam is sürgősen megoldandónak vélem.

A város szabályozási tervét és építkezési szabályrendeletét hát csakugyan eltettük hűvösebb időre, októberre; de készülünk ünnepelni. Ezuttal kivételesen érdemes embert, értékes egyéniséget és benne országos érdemeket fogunk ünnepelni.

Ősz kuruc Thaly Kálmánunk országos érdemei elévülhetetlenek, még ha páratlan és utólréhetlen, megbecsülhetetlen Rákóczi-kultuszától eltekintünk is.

Nekünk 25 éve hű vezetőnk, képviselőnk és diszpolgárunk, hogyne ünnepelnék! Hátha még szorosabbá, ben-

sőségteljesebbé tudnók fűzni a viszonyt közte és városunk között.

Magunkat tiszteljük meg, őt ünneplve, miként ő is saját ragyogó nimbuszát ékesíti, valahányszor érettünk sikra száll.

Ezuttal hát én sem kifogásolom az ünneplést, sőt azt kívánom, hogy mentől fényesebben sikerüljön az, méltóan a nagy ünnepelhez és bokros országos érdemeihez.

Dr.

Hírek.

— **A munkácsi püspök levele.** Firczák Gyula munkácsi püspök a következő levelet írta Kovács József polgármesternek: Nagyságos Polgármester Ur! Ujabb és újabb halára vagyok évről-évre lekötelve Debreczen szabad királyi város nemes törvényhatósági bizottsága és tanácsa iránt azon örökké emlékezetes és több alkalommal megnyilvánult kiváló jóakarata, kegyes támogatása és halára kötelező bőkezűségéért, mellyel nyolc év előtt megalakult debreczeni hitközségemnek iskolája, lelkészi lakása és temploma felépítését oly hathatósan elősegíteni méltóztatott.

Örömmel értesültem ottani lelkészem jelentéséből a nemes város törvényhatósági bizottsága f. év március 2-án tartott 58/3140—1907. bkgy. számú újabb határozatáról, mellyel hitközségem új templomának helyül a Szent-Anna-utca végén levő Attila-teret kijelölni, a lelkészi lakás, valamint a két iskola és tanítói lakások elhelyezésére pedig a Szent-Anna-utcai 51. és 53. számú telkeket adományozni méltóztatott.

Olvasván a nemes város tanácsának folyó év ápril hónap 4-én hozott 3519/4507—1907. és f. év ápril hónap 24-én hozott 5854—1907. számú határozatait, van szerencsém tiszteletteljesen értesíteni Nagyságodat, hogy a nemes város törvényhatósági bizottságának 58/3140—1907. bkgy. számú határozatához hozzájárulásomat készséggel nyilvánítom és azt a munkácsi egyházmegyei főhatóság részéről elfogadom.

Ismételten hálás köszönetemnek adva kifejezést, kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítása mellett vagyok

Ungváron, 1907 május hóban Nagyságodnak

alázatos szolgálója

Firczák Gyula,

munkácsi püspök.

— **A kegyesrendiek köszönete** Jászay Rezső dr. főgimnáziumi igazgató a következő levelet intézte Debreczen sz. kir. város tanácsához: »Azért a kitüntető figyelemért és támogató érdeklődésért, mellyel a Tekintetes városi tanács a debreczeni kegyesrendi róm. kath. főgimnázium zászlószentelési ünnepélye iránt viseltetni kegyeskedett, fogadja a főgymnázium, az ifjuság és a rendezőség leghálásabb köszönetét.

— **Kinevezés.** Weszprémy Zoltán főispán ifj. Ozory István tb. aljegyzőt rendőrfogalmazóvá nevezte ki. A kinevezett a jövő hó elején foglalja el új állását, melyben örömmel üdvözljük.

— **A város kéményeinek tisztítása** A városi tanács pályázatot hirdetett a városi középületek kéményeinek seprésére. Három ajánlat érkezett be és pedig Frenzl Gyula 2600 kor., özv. Bánóczi Alajosné 2400 kor. és Morvai Sótér 2200 koronáért hajlandó ezen munkát elvégezni. A tanács legközelebb határoz az ajánlat felett.

— **A gazdasági bizottság** a héten ülést tartott Király Gyula tanácsnok elnöklésével. A lapunkban már említett törzsgyula ügye került vita alá. A gazdák a törzs-

gulyát tulajdonuknak mondják. Magoss György dr. tiszti főügyész azonban nagy tudással és jogi fejtegetéssel bebizonyította, hogy az a város tulajdona. A legeltetési jogról is szó esett az ülésen. Minthogy a bizottság ezen kérdésekben nem bir határozathozatali joggal, ezen ügyek a közgyűlés elé fognak kerülni.

— **A debrecen—nagyvárad vasut** közigazgatási bejárását e héten tartották meg. Az ülésen jelen voltak a kereskedelemügyi minisztérium részéről Hegyeshalmi Lajos miniszteri osztálytanácsos, Novák Lajos műszaki előadó, Fésüs István felügyelő, Margulit Kálmán főellenőr. A helyi vasutat Majerszky Mihály igazgató, az üzletvezetőséget Uhlarik Béla üzletvezető, Ekstein Mór és Hoepke Oszkár mérnökök; a vasuti és hajózási főfelügyelőséget Garády Sándor, városunkat Vecsey Imre főjegyző, Magoss György dr. tiszti főügyész és Aczél Géza főmérnök képviselték. Jelen voltak még a folyamszabályozási hivatal részéről Jármy Tamás mérnök, a közös hadügyminisztérium részéről Raul Vilmos kapitány, a közigazgatási bizottság részéről Latinovits Mihály főmérnök műszaki tanácsos, a derecskei vasutat végül Kemény Mór dr., az engedményeseket pedig Gerster Béla képviselte. Az ülésen megállapították a debrecen—nagyvárad vonalirányát. A vonal Debreczentől indulna a vágóhídtól a Vekerpusztán, Hosszupályin keresztül Nagyváradig.

— **A cserebogarak.** Könyves Tóth Mihály dr. mezőrendőrkapitány a tanácshoz küldött jelentésében beszámol a cserebogarak pusztításáról — elmondva, hogy az áprilisi hideg időjárás és az erre minden átmenet nélkül való hőség nagy pusztítást tett a cserebogarakban és mivel az irtás munkája lelkiismeretesen fogatosítva lett, azok nagyobb károkat a kertekben nem okoztak.

— **A református egyháztanács ülése.** A ref. presbitérium kedden délután K. Tóth Kálmán és Vecsey Imre elnöklete alatt ülést tartott, melyen több fontos ügy került tárgyalás alá. A presbitérium tudomásul vette, hogy az 1907. évi költségeloirányzatot az esperes megerősítve visszaküldte, továbbá, hogy május 28-án Hajdubagason egyházmegyei egyházi értekezlet lesz s ezzel kapcsolatban leleplezik a Basa György emlékét is. A Csokonai-kör átiratot intézett volt a presbitériumhoz a Szombathely-Vörösmarthy emlékkő áthelyezése iránt, de a presbitérium azt a határozatot hozta, hogy a Péterfia utcai temetőbe viteti ki. Ezután elhatározta a presbitérium, hogy Rwitter Adorjának az emlékkertben levő emlékoszlopán kijavítatják a keresztnevét, mivel nem Adorjának, hanem Mihálynak hívták. A tégláskerti lakók kérvényt intéztek a presbitériumhoz, hogy a Tégláskertben egy vegyes 4 osztályu elemi iskolát állítson fel az egyház, mivel a legközelebbi elemi iskola is 2 kilométerre van a kerttől s így télviz idején a gyermekek nem járhatnak iskolába. A szükséges telekről már gondoskodtak is, — amennyiben Balogh István és neje 500 négyszögölnyi telket ajánlottak fel az iskola céljaira. A presbitérium Kerékgyártó József, Csurka István, Szele György és Kovács József felszólalásai és indítványai után elfogadta a polgármester azon indítványát, — hogy az ügyet kiadja az iskolaszéknek jelentéstétel végett. — Az egyházi tisztviselők azon méltányos kéréssel járultak a presbitérium elé, hogy június 1-től szeptember 15-ig a hivatalos órák — tekintettel a nyári hőségre és a munkaanyag redukálódására — 8 órától déli 1 óráig tartassanak. Márton Imre ellenzi a hivatalos órák megváltoztatását, de a presbitérium elvetvén Márton Imre ezen indítványát, teljesítette a tisztviselők kérelmét. A

presbitérium a homokkerti ref. olvasó által kibocsátott részvények közül 50 darabot vett volt. Márton Imre és társai megfélembzték s ezért a presbitérium felterjeszti az ügyet az egyházmegyéhez. Néhány kisebb tárgy elintézése után az ülés hat órakor véget ért.

— **Kinevezés** Weszprémy Zoltán főispán Kiss Józsefet közigazgatási gyakornokká nevezte ki, az elhunyt Vályi Nagy Gusztáv helyére.

— **Élelmicikkek hamisítása.** Több alkalommal szoltunk már ama panaszokról, melyek lapunkhoz érkeztek az egyes élelmiszerek hamisítására nézve. Nem elég, hogy a nagy közönség méregdrágán fizeti meg az élelmicikkeket, hanem ráadásul egyes lelkiismeretes emberek azokat még meg is hamisítják, veszélyeztetve ezáltal az emberek egészségét. Ily módon dolgozott *Weinstein Jakab* tejkereskedő, aki ugyancsak keresztelte a tejet a kutak vizével. Végre is rajtavesztett és azt hisszük, hogy örökre elmegy a kedve a hamisításuktól. Példásan meg kell büntetni a legmagassabb birsággal, mert azt nem szabad tűrnünk, hogy egyes önhaszonleső, kufárlékek egész város egészségét veszélyeztessék. Mi a magunk részéről valahányszor ily büntetendő cselekményről értesülünk, a hamisítók nevét megírjuk és bűnös cselekedetüket pellengérré állítjuk.

— **Népünnepély.** A debreceni Jótékony-nőegylet holnap tartja szegényei és árvái javára népünnepélyét a Nagyerdőn. A rendezőség nagyszabásu előkészületet tett a siker érdekében. Mivel a debreceni Jótékony-nőegylet majdnem negyven év óta folytatja áldásos működését, enyhítve a nyomort, könyörülő szeretetének fényével vigasztalást adva a sorsüldözöttnek, ezuton is felkérjük lapunk olvasóit, hogy ezen ünnepélyen méltóztassanak megjelenni és a nőegyletet emberszerető munkájában támogatni.

Gyermekmenhely Zomborban. Bácsbodrog vármegye törvényhatósági bizottsága még a mult év folyamán elhatározta, hogy Zomborban kertgazdasági szakiskolával összekötött gyermekmenhelyet létesít. A belügyminisztérium ezt a határozatot most jóváhagyta s egyben közzé is teszi a létesítendő kertgazdasági szakiskola tervezetének elkészítésére a pályázati föltételeket. Az építkezés összköltségei 250,000 koronára rughatnak s a legjobb talált pályatervet 1000 korona, a második legjobbat 600 korona jutalomban részesíti a miniszter. A beérkezett pályaműveket a belügyminisztériumban vizsgálják felül.

Szerkesztői üzenetek.

F. Gy. Szatmár. Benső részvétellel értesültem becses leveléből a kellemetlen napokról. Ha csak lehet, a nyáron elmegyek az ügyek megbeszélésére, a cikkelyt előre is köszönöm. Üdv.

Sz. Gy. Helyben. Amit megírtam, azt megírtam, nem változtathatok rajta egy jöttát sem, sőt még azt is hozzátehetem, hogy tovább folytatom gyöngye tollammal abban a kérdésben a küzdelmet és a mi a tollban gyöngye, annak erőt ad az igazság, amelynek érdekében a fegyvert felvettem.

K. S. Helyben. Elismerő soraidért fogadd hálámat. Az eszme általában hiszek. Lehet, hogy a győzelem nem ma lesz, se nem holnap, de valamikor tapasztalni fogjuk, hogy irásunk nem vészett kárba.

S. D. Karcag. A kívánt példányt elküldtem keresztkötés alatt.

Vasutas. Mindenben igaza van, de a cikkelyt azért ilyen alakjában nem közölhetem. Méltóztassék egy szaklapba küldeni, ahol bizonyára közleni fogják érdekes tartalmánál fogva.

G. I. Helyben. A másik urnak van igaza, mert van az esetre már a kuriának egy döntvénye.

Zsadányi. Intézkedtünk arra nézve, hogy a kiadóhivatal a kívánt lappéldányokat elküldje.

— **ELADÓ BOR.** Érmelléki, diószegi az ezernyolcszáznyolcvanas évekből, mintegy 50 hektoliter, valamint 1903. és 1904. évi ugyanottani rizling 20—25 hektoliter eladó. Medgyaszay Miklós árvaszéki ülnöknél (városház I. em. 23.) ajtó.